

summary

Mr. sc. Marina
Vinaj

Muzej Slavonije Osijek
Trg Svetog Trojstva 6
HR - 31000 Osijek

Stručni rad

UDK: 027.52(497.5 Prandau-Normann)
930.25(497.5 Prandau-Normann)
069(497.5 Prandau-Normann)

Ključne riječi:

spomenička knjižna baština
Prandau-Normann
knjižnica
muzejska zbirka

THE PRANDAU – NORMANN FAMILY LIBRARY– MUSEUM HERITAGE

Majority of the Valpovo castle inventory of the Prandau-Normann family reached the Museum of Osijek after the Second World War through the work of the Commission for collection and protection of historical heritage (KOMZA) and among them the rich library with over 5000 items.

The Prandau-Normann library is one of the historical collections of the Museum Library as one of the nine departments of the complex Museum of Slavonia in Osijek. The preserved items bear witness to the areas of interest, social directions and activities of their owners, and the content of the collection resembles collections not only at Croatian courts but also those of Central Europe.

The holdings of the Prandau-Normann library vary in content: starting from fiction over classical literature, culture and art reference books to book collector editions.

Music collection – music and theatre, mostly manuscript items, stand out.

Library items have been currently separated in the premises of the VIII bastion used by the Museum of Slavonia. These unique holdings stand out by the diversity of interest and contents as well as cultural direction being therefore very often the object of scientific research interest and exhibition projects.

The library holds single book samples that according to different features (design, artistic value of illustrations, documentary and historical significance of marginalia, importance of publisher and samples, particulars on the author) have the importance of museum items. This library holds historical, library, aesthetic and numerous other values and it is a real challenge to view it not only as a library but also as a museum unit that carries features of museum items and the ability to bear witness to the time, space and noble family such as the Prandau-Normann family in the 18th century and later. Thus further research and survey of the topic would contribute greatly to the area of Croatian and Central European cultural and social history since the Prandau-Normann library will in this way be presented more closely to the wider public as one of the greatest historical libraries in Croatia, and this with merit.

Zavičajne fondove u baštinskim ustanovama uz arhivalije, pokretne i nepokretne spomenike, čine i knjižnični fondovi. Oni su temelj proučavanja kulturne povijesti određenoga područja, dokument vremena, identitet zavičaja.
Knjižnica obitelji Prandau-Norman, uz ostale predmete obiteljskog naslijeđa, iznimna je zavičajna spomenička dragocjenost.

OBITELJSKA KNJIŽNICA PRANDAU-NORMANN – SPOMENIČKA MUZEJSKA BAŠTINA

Nakon burnih događanja tijekom 20. st. u kojima je Slavonija bila više puta u poprištu velikih političkih i društvenih promjena, u čemu se nije razlikovala od najvećeg dijela Srednje Europe, smatramo da je danas u jeku novih europskih integracija došlo vrijeme da se temeljito istraže brojni kulturni fenomeni iz prošlosti, koji su do sada iz različitih razloga ostali zapostavljeni. Jedan od njih su i sačuvane knjižnične zbirke velikaških obitelji koje su u prošlosti igrale istaknutu ulogu u hrvatskoj politici i gospodarstvu, a u međuvremenu su trajno napustile Hrvatsku. Kako su nakon oslobođenja Slavonije od Turaka opustjela zemljišta dodijeljena stranim plemićima čije su obitelji obično imale više grana koje su osiguravale trajnu komunikaciju između raznih dijelova Europe, naslijeđeni fondovi knjiga, dokumentacije i arhivske građe trebali bi postati trajna kulturna poveznica suvremene Hrvatske i drugih zemalja sa sukladnim ostavštinama.

Knjižnica Prandau-Normann jedna je od posebno bogatih spomeničkih, do sada uglavnom neistraženih knjižnica, čije posjedovanje nas obvezuje na dostojnu javnu prezentaciju, koja bez opsežnijih istraživanja nije moguća.

Zavičajne fondove u baštinskim ustanovama uz arhivalije, pokretne i nepokretne spomenike, čine i knjižnični fondovi. Oni su temelj proučavanja kulturne povijesti određenoga područja, dokument vremena, identitet zavičaja.

Knjižnica obitelji Prandau-Norman, uz ostale predmete obiteljskog naslijeđa, iznimna je zavičajna dragocjenost.

Valpovačko vlastelinstvo osnovano je 1721. g. u tijeku nove feudalizacije Slavonije koja je tada potpala pod vlast njemačkih velikaških obitelji. Barun Petar Antun Hilleprand von Prandau dobio ga je na dar od cara Karla IV. kao nagradu za dugogodišnju službu u Dvorskoj komori.¹

Vlastelinstvo nije umnogome izmijenjeno nakon raspada Austro-Ugarske Monarhije i uvođenja agrarnih reformi, no odluka o ukidanju agrarne reforme prepolovila je posjed koji postoji do 1945. g.

Upravo u Slavoniji vlastelinske obitelji Normann-Prandau u Valpovu te obitelji Pejačević u Našicama, s kojima su bili u rodbinskoj vezi, svojim političkim, diplomatskim i kulturnim angažmanom znatno utječu na život ovih prostora.²

¹ Karaman, 1962.; Mažuran, 2004.

² O knjižnici obitelji Pejačević više u: Bošnjaković, R., Knjižnica Pejačević u Našicama // Osječki zbornik 27/2004, str. 249-267.

Sačuvana građa svjedoči o područjima interesa, društvenim usmjerenjima i aktivnostima njezinih posjednika, a sastav zbirke sukladan je zbirkama na dvorovima Hrvatske, ali i drugim dvorcima u Srednjoj Europi.

Uz knjižnicu obitelji Normann-Prandau, nakon Drugog svjetskog rata, djelovanjem Komisije za sakupljanje i zaštitu spomeničkih dobara (KOMZA) u osječki je arhiv dopremljen i kompletan arhiv valpovačkog vlastelinstva, važno gradivo za istraživanje povijesti Slavonije u 18. i prvoj polovici 19. st.³

Velik dio inventara dvorca dopremljen je u osječki muzej nakon Drugog svjetskog rata, među njima i bogata knjižnica s preko 5.000 primjeraka. Knjižnica Prandau-Normann jedna je od spomeničkih zbirki Knjižnice Muzeja Slavonije koja čini jedan od devet odjela kompleksnog Muzeja Slavonije Osijek.⁴

Uz obiteljsku knjižnicu Prandau-Normann, spomeničke fondove – registrirane pri Državnoj upravi za zaštitu kulturne i prirodne baštine 1981. g. kao spomenici nulte kategorije – čine i knjižnica bivših osječkih gimnazija, obiteljska knjižnica Weissmann te najstariji fond zavičajne zbirke *Essekiana* – zbirke osječkih tiskovina.

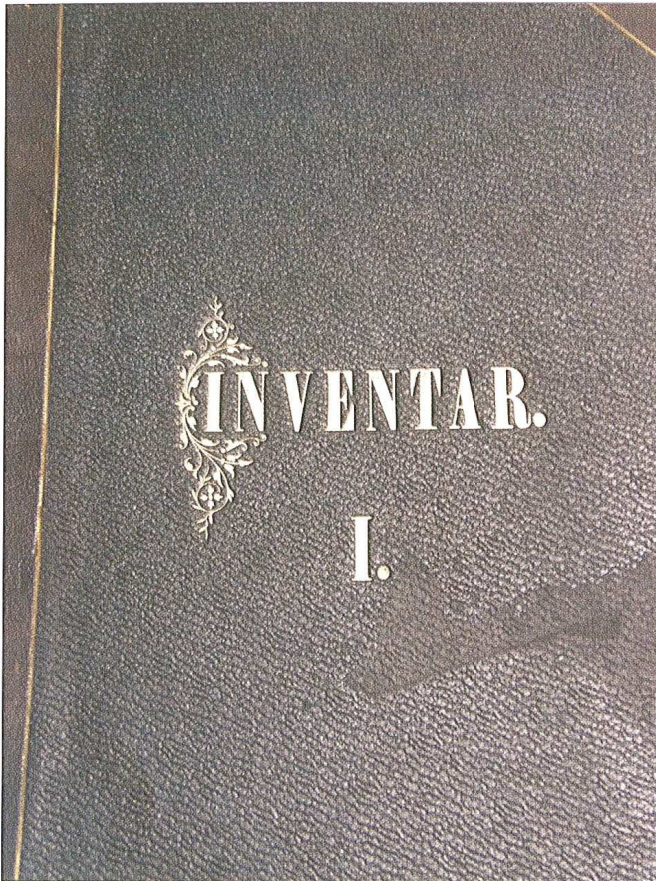
Koliki je uistinu bio fond knjižnice, ne možemo sa sigurnošću ustvrditi. Naime, popisi KOMZA-e pohranjeni u Muzeju Slavonije, marno i detaljno bilježe građu koja je dolazila u Muzej tijekom 1946. g. – namještaj, slike, ukrasne predmete – no o knjigama se govori približno – okvirno, oko 2.000 pa oko 3.000.

Dio građe ostao je u Valpovu, a zasigurno su dio građe, napose one najvrjednije – inkunabule – vlasnici ponijeli sa sobom.

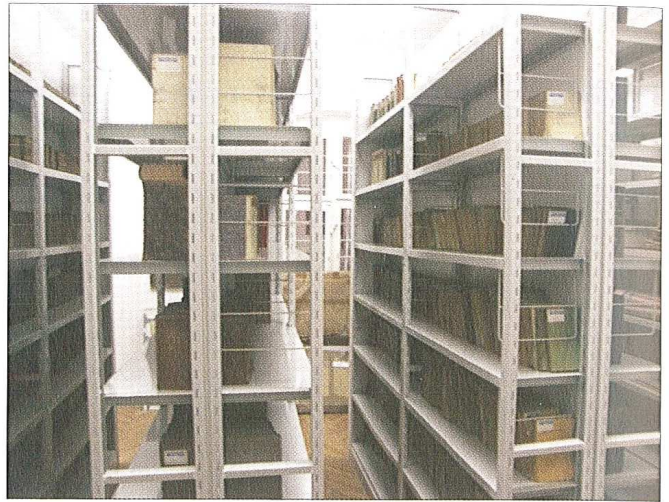
Prema sačuvanim inventarnim knjigama – trima inventarnim knjigama, dijelovima rukopisnog stručnog kataloga,

³ Sumarni inventar arhivskog fonda: K. Vlastelinski fondovi – HR-DAOS-476, str. 14-49.

⁴ *Okružni NO, Prosvjetni odjel odredio je komisiju sa zadaćom da pregleda bivši vlastelinski dvorac grof Normanna u Valpovu i da se izaberu predmeti, koji su umjetničke ili muzejske vrijednosti s tim da se ti predmeti deponiraju, zaključaju i zapečate u jednu naročito za to određenu prostoriju u dvorcu... U Osijeku, dne 21. prosinca 1945., potpis Dr. Danica Pinetrović, kustos muzeja. (Zapisnici KOMZA-e, Dokumentarna zbirka Povijesnog odjela MSO-a.)*

Sl. 1 Inventarna knjiga knjižnice Prandau-Norman

Sl. 2 Dio fonda knjižnice Prandau-Normann smješten u prostorima VIII. Bastiona u Tvrđi

menu, prostoru i velikaškoj obitelji kakva je bila obitelj Prandau-Normann u 18. st. i kasnije.

Kuhač u svojim putopisnim bilješkama *Valpovo i njegovi gospodari*, objavljenih u nekoliko nastavaka *Vijenca*, govori o knjižnici smještenoj na katu, spominjući da je tada imala preko 6.000 svezaka. Zasigurno su novi gospodari Valpova prenijeli u svoj novi dom i dio svoga knjižnoga blaga, bogateći ga i nadopunjavajući generacijama, sluhom pravih bibliofila, širokih interesa i znanja.⁸

Prema sačuvanim katalozima:

VARIA
MILITARIA
POLITIK, JURISPRUDENZ
OEKONOMIE, FORSTWESEN
MEDIZIN
GEOGRAPHIE, GESCHICHTE
SPRACHWISSENSCHAFT
MATHEMATIK, PHYSIK, GEOMETRIE
PHILOSOPHIE
THEOLOGIE
NATURGEESCHICHTE
BELETRISTIK

Katalog na listićima:⁹

VARIA – 300 kom.

Bibliotečni katalozi, pisma, genealogije, kalendari (*Kaleder zum Gebrauche des oesterrichisch-kaiserlichen Hofes für das Jahr 1856-1897*; *Strossmayerov kalendar*), priručnici (*Grosses Mahler-Buch*), albumi, časopisi (*Hrvatsko kolo*; *Illustrated London News*, 1909, 1910; *L'Illustration*; *Illu-*

sačinjenih u dvorcu, te prema inventaru i reviziji – riječ je o gotovo 5.000 knjižničnih jedinica.⁵

Fond knjižnice Prandau-Normann sadržajno je raznolik, od beletristike, klasične literature, kulturno-umjetničkih priručnika, bibliofilskih izdanja. Posebno je izdvojena glazbena zbirka – notna i kazališna, većinom, rukopisna građa.

Knjižnična građa izdvojena je danas u prostorima VIII. bastiona koji koristi Muzej Slavonije. Ovaj jedinstveni fond ističe se širinom zanimanja i sadržaja te kulturološkim usmjerenjem, stoga je vrlo često, uz znanstveno-istraživačke interese, i dio izložbenih projekata.⁶

Knjižnica u svome fondu posjeduje pojedinačne knjižne primjerke koji prema različitim karakteristikama (oprema knjige, likovna vrijednost ilustracija, dokumentarno i povijesno značenje marginalija, značenje izdavača i primjerka, podaci o vlasniku) imaju značenje muzejskih predmeta.⁷ Naime, ova knjižnica posjeduje povijesnu, knjižnu, estetsku i brojne druge vrijednosti te je pravi izazov sagledati je ne samo kao knjižnicu, već i kao muzejsku cjelinu koja posjeduje bogatu muzealnost, a time i sposobnost svjedočenja o jednom vre-

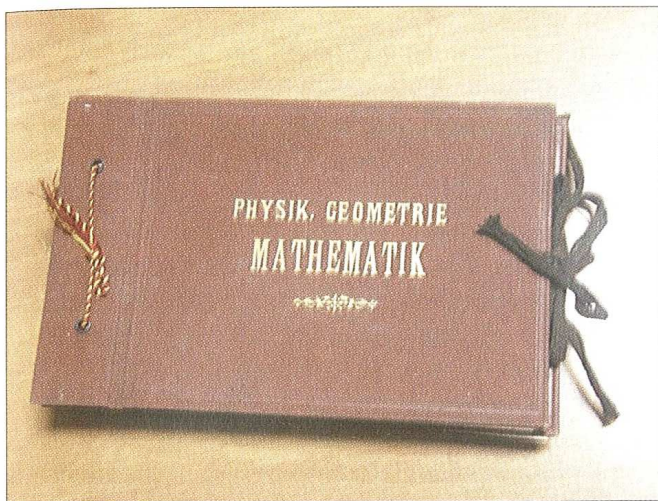
⁵ Rukopisni inventar, kao i katalog, otkriva više rukopisa. Nije poznato tko je bio zadužen za inventarizaciju i katalogizaciju ove knjižnice.

⁶ Za potrebe izložbe *Tiskopisi 16. stoljeća iz riznice Muzeja Slavonije u Osijeku* izdvojeno je 20-ak naslova iz valpovačke knjižnice.

⁷ Vinaj, 2010.

⁸ Kuhač, Valpovo i njegovi gospodari // *Vienac*, 6/1876., 12, 190-192; 13, 210-211; 14, 230-233; 15, 250-254.

⁹ Izdvojeni su zanimljivi, posebno vrijedni naslovi iz svakog kataloga.

Sl. 3 Rukopisni katalog knjižnice Prandau-Normann

stration Theatrale; Index librorum prohibitorum Benedicto 14, Romae, 1744.), izdanja JAZU (*Ljetopis, Radovi*), adresari (*Allgemeines Original Adressenbuch der Industrie und Gewerbe Firmen von Wien, Wien, 1875.*), izložbeni katalogi (*Hrvatski školski muzej, njegov postanak i uređenje, 1902.*; *Taschenbuch Gothaisches genealogisches der Freiherrlichen Häuse auf das Jahr 53-96; Taschenbuch genealogisches der deutschen gräflichen Häuser auf das Jahr 1840 Gotha; Wiener Zeitschrift für Kunst, Literatur, Theater und Mode, 1831.*).

MILITARIA – 50 kom.

Schnel-Dresssur der Pferde zum Gebrauche für junge Officiere und Pferde-Liebhaber, Pest 1860.; pregledi bitaka, časnički žurnali, kalendar (Oesterreichischer Militär Kalendar für das Jahr 1854, Wien), povijest ratovanja (*Geschichte des Kriegswesens*).

POLITIK, JURISPRUDENZ – 60 kom.

Juris naturalis elementa, Centralisation und decentralisation in Oeserreich, Wien, 1850.; *Corpis juris hungarici seu decretum generale... Budae, 1779.*; *Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium, Vol I-V: Zagrabiae, 1877.*; *Principes de la legislation universelle, Amsterdam, 1776.*; Radić, Stjepan. *Današnja financijska znanost, Zagreb, 1908.*; *Staatsgrundgesetze der Osterreichischen Monarchie, Wien, 1861.*

OEKONOMIE, FORSTWESEN – 100 kom.

Poljoprivredni leksikoni; *Danhelovski, Adolf. Bemerkungen zum Entwurf eines Forst-Gesetzes für Kroatien – Slavonien, 1882.*; *D. A. Tafeln über Visirinasse, Längen u. Stärken des deutschen Binderholzes dann zur Berechnung des Eimergehaltes des selben für Forstmänner, Holzhändler und Fassbinder, Essegg, 1861.*; *Domänen Valpo und Dolnji Miholjac in Slavonien, Herausgegeben von der Administration dieser Domänen, Wien, 1885.*; *Gartenbuch...*, *Geschichte*

zur des Wald-Catarsters in Kroatien – Slavonien, Essek, 1884.; *Onomatologia oeconomica practica oder oeconimisches Wörterbuch von einer Gesellschaft oeconomischer Liebhaber, Ulm, Frankfurt u. Leipzig, 1760.-63.*; *Die Pflanzten Parasyten, katalog der Landu. Forst wirtschaftlichen Ausstellung in Wien, 1866.*; *Katalog cjelokupnoj izložbi vlastelinstva G. H. bar. Prandaua u Valpovu i D. Miholjcu, 1885.*; njega konja; uređenje vrtova; nametnici; *Milobar, Fran. Izabrana poglavlja iz narodnoga gospodarstva, Zagreb, 1902.*; *Mitterpacher, Nachrichten Oeconomische, Band 1-15, Leipzig, 1750.*; *Prinos povijesti šumskoga katastra u Hrvatskoj i Slavoniji, Osiek, 1884.*; *Sammlung der wichtigsten Regeln in der Baumgärtnerney, Leipzig, 1783.*; praktično vrtlarstvo; botanički leksikoni; rječnici bilja; *Uzgoj racijonalni pitomoga kunića, Osik, 1877.*

MEDIZIN – 380 kom.

Briefe uber Homöopathie, Leipzig, 1833.; priručnici; *Physiologia medica*; udžbenici; *Bibliothek auserlesene medicinische, Sammlung der besten Werke in der Wissenschaft – medicinski časopisi, 1811., 1804., 1808., Wien*; *Bibliothek der neuesten medicinisch-chirurgischen Literatur für die k. k. Feldchirurgen – veterina; Blanchard, Steph. Reformirte Anatomie, Leipzig, 1691.*; leksikon, farmaceutski; *Capivaccus, Hieronymus. Nova methodus medendi, Francofurti, 1593.*; *Botanisch medicinischer Garten, Von der Epilepsie oder fallenden Sucht, Allöopathie und Homoöopathie verglichen in ihren Principien, Tübingen, 1834.*; *Specielle Veterinär – Nosologie und Therapie, Leipzig, 1854.*; *Carsbad historisch-topographisch-naturhistorisch-medicinisches Handbuch mit einer vollständigen Diaetetik, Dresden; Godišnje izvješće o djelovanju slavonskih liečnika u Osieku 1881./82., Osiek, 1883.*; *Fracastorius, Hieronymus. De sympathia et antipathia rerumetem de contagione..., Lugduni, 1554.*; *Eimologisches Wörterbuch der Veterinär-Medicin, Stuttgart, 1852.*

MEDIZIN – 400 kom.

Dječje bolesti; *Die Cholera mit dem besten ..., medicinisch-chirurgische Zeitung, 1793., 1796., 1802.*; *Practisches medicinisches Handbuch oder kurzer Unterricht wie Man die innerlichen Kranckeckheiten am besten curiren soll, Leipzig, 1749.*; *Universal Register der hoöopathische Journalistik, Leipzig 1836.*; terapije vodom; priručnici o praktičnoj medicini; makrobiotika; farmacija; *Lobmayer. Domaća dvorba bolesnika, Zagreb, 1882.*; *Das neue Landespital in Essek; fiziologija; patologija; Marković, Radvan. Dječja njega – upute mladoj majci, Zagreb, 1903.*; *Giht, reumatizam; Handbuch der Veterinar ophthalmologie für Tierearzte; Plater, Felix. Decorporis humani structuraet usu, Basileae, 1583.*; *Baden in Osterreich, Vesalius. De humani corporis fabrica librorum epitome, Basileae, 1543.*

GEOGRAPHIE, GESCHICHTE A-L – 450 kom., M-Z – 500 kom.

Munz und Medail, priče o državama, enciklopedije, *Prinz Eugen von Savoyen*, Wien, 1858.; *Marija Theresia und Joseph II, Ihre Corespondenc*, Wien, 1867.; *Eduard VII intime*, Paris, *Augaben Oestereichs*; izložbe, mitologija, *Geschichte des Kaisers Nicolaus I*, biografije, genealogije; *Bojničić*. Geografski rječnik; *Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva*, Zagreb 1897.-1904.; *Opća geografija*; *Bulić*. Hrvatski spomenici u kninskoj okolici, *Geographia antiqua et nova*; *Crkva stolna u Djakovu*; *England und Ungarn – Parallele*; *Mitološki rječnik*; *Deutschland das malerische und romantische in 10 Sektionen*; *Dnevnik Sabora Trojedne kraljevine*, Zagreb, 1861.; heraldika, nacionalno pitanje, memoari uglednika, *Povijesne slike iz gradskog života Ugarske*; *Gaj*, *Život grofa Radetzskog*, *Memoari Napoleona Bonaparte*, *Povijest protestantizma u Ugarskoj*, *O vjeri starih Slavena prema pravovjeri Arijanaca i Praesemita*, statistički godišnjaci austrijski; *Hirc*, *Dragutin*. *Lijepa naša domovina: zemljopisne slike*, Zagreb, 1893.; *Hoić, Ivan*. *Slike iz općega zemljopisa*; *Katančić, Matija Petar*. *In veterem Croatorum patriam Indagatio philologica*, Zagreb, 1790.; *Kempff, Julije*; *Klarić, Vjekoslav*. *Povijest Hrvata*; *Kukuljević*. *Bibliografija jugoslavenska*, Zagreb, 1860.; *Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske s Dalmacijom i Slavonijom*, Zagreb, 1874.; povijesni časopisi, *Memoari Luja XIV i madam Pompadur*; *Menzel, Wolfganag*. *Die letzten 120 Jahre der Weltgeschichte 1740-1860*, Stuttgart, 1860.; *Povijest Venecije u životu privatnom od njezina osnutka do propasti Republike, Senj*, 1888.; *Biografije klasičnih autora*; *Nagy, Antun*. *Izpiszivanje življenja i csinih Napoleona czezara Franzuzah*, u Zagrebu 1810.

Normann, Emil Freih. *Geschichte der Gesamt Familie von Normann*, Ulm, 1894.; *Okupacija Bosne*; *Terra incognita, Notizien über Ungarn*, 1860.; *Hieronimymus Osorinus Lusitanus De rebus Emmanuelis regis Lusitaniae... Colonise Agrippinae*, 1575.; *Polibus. Polibio historico greco tradatto pe Lodovico Domenichi... In Vinrgia*, 1546.; *Povijest gradnje nove župne crkve u gor. Osijeku, Osijek*, 1900.; *Povijest Ugarske*; *Rabar, Ivan*. *Poviest carstva rimskoga od Augusta do smrti Commodove*, Zagreb, 1888.; *Povijest najnovijeg vremena od 1815. do 1878.*; *Rački*; *Starohrvatska prosvjeta*, izdanja Matice hrvatske, *Povijest za mlade*, *Geografija za djecu*; *Smičiklas*. *Diplomatički zbornik*; *Spitzer, Samuel*. *Essek*; *Spomenica o 25-godišnjem postojanju Sveučilišta Franje Josipa*, Zagreb, 1900.; *Strobl, Ferdinand*. *Metternich*; *Šišić, Život Petra Velikog*; *Valla, Franjo*. *Poviest novoga vieka*; *Vallemont, Valvasor*; *Victor, Jean*. *La pelerine slave, Essek*, 1870.; *Značenje Marka Kraljevića u narodnim pjesmama*, *Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena*.

SPRACHWISSENSCHAFT- 370 kom.

Gramatike engleske, latinske, talijanske, upute za učenje latinskog za mlade, grčki, filološka djela, praktična latinska gramatika, *Bučar*. *Povijest hrvatske protestantske književnosti za reformacije*, Zagreb, 1910.; metode francuskog jezika, pravila lingua Toscana, rječnik francusko-njemački; *Daničić, Gjuro*. *Akcenti u glagola*; *Korijeni s riječima*; *Drechler, B., Dukat, V*. *Slike iz povijesti engleske književnosti*; retorika, jezične vježbenice, udžbenici, upotreba sinonima u engleskom jeziku, francuskom, engleska frazeologija, njemačka gramatika za škole; *Maretić*. *Historija hrvatskoga pravopisa latinskijem slovima*, Zagreb, 1889.; *Medini, Milorad*. *Povijest hrvatske književnosti u Dalmaciji i Dubrovniku*, Zagreb, 1902.; usporedne gramatike latinskog, njemačkog, francuskog, jezična analiza klasičnih autora, povijesti književnosti: ruske, engleske; mađarska gramatika, *Grada za povijest književnosti hrvatske*; *Laurentus*. *De Linguae latinae elegantia libri... Coloniae Agrippinae*, 1563.

MATHEMATIK, PHYSIK, GEOMETRIE – 120 kom.

Udžbenici, teorije elektriciteta, praktične, primijenjena geometrija, teorija i eksperimenti u fizici, rječnik mehanike, *Isac Newton*, mehanika.

PHILOSOPHIE – 270 kom.

Pedagogija (*Adamović, Vicko*. *Gradja za istoriju dubrovačke pedagogije*, Zagreb, 1885.; *Basariček, S., Ivkanec, T*. *Pedagogijska enciklopedija*, Zagreb, 1895.), *Bazala*. *Povijest filozofije*; logika, filozofske rasprave, povijest filozofske misli, osnove filozofije, pitanje morala, kritička povijest filozofije, odnos filozofije i religije, logika, metafizika, estetika.

THEOLOGIE – 380 kom.

Sveto pismo, život i doktrina Isusa Krista, moral i teologija, Biblija, Stari i Novi zavjet, crkvena doktrina, katekizam, Biblija sacra, odnos teologije i filozofije, *Sv. Augustin*, povijest religije, *Erasmus*. *Novum testamentu... Basilea*, 1522.; *Erotika Biblion, Život Krista za djecu*, tumačenje evandolja, *Flacius Mathias Illyricus*. *Catalogus testium veritatis... Argentinae*, 1562.; rasprave – je li crkva u gradu ili grad u crkvi; povijest papa, odnos katoličke crkve i slobodnog zidarstva, *Rosenkretzer*, *iluminata*, povijest koncila, *Luther* i reforma crkve, pisma *Clementa XIV*, *Gospa iz Lurda*, tumačenje *Novog i Starog zavjeta*, *Psalmi Davidovi*, djela *Erasmusa*, *Shematismus cleri archidioesis Zagrebiensis*, 1860., 1869., 1870.; *Spitzer, Samuel*. *Judaizam*, rječnik *Novoga zavjeta*.

NATURGEESCHICHTE – 100 kom.

Bolesti bilja, herbariji; *Brusina, Spiridon*. *Grada za neogensku malakološku faunu Dalmacije, Hrvatske i Slavonije uz neke vrste iz Bosne, Hercegovine i Srbije*, Zagreb, 1897.; povijest prirodoslovlja, botanički rječnik, leksikon bi-

lja, *Glasnik hrvatskoga naravoslovnoga društva, Zagreb, 1896.-99.*; Hirc, *Dragutin. Slike iz hrvatske cvjetane, Zagreb, 1880.*; povijest minerologije, Kučera, *Oton. Valovi i zrake*; nomenklatura bilja, Sulek. *Jugoslavenski imenik bilja, Zagreb, 1879.*

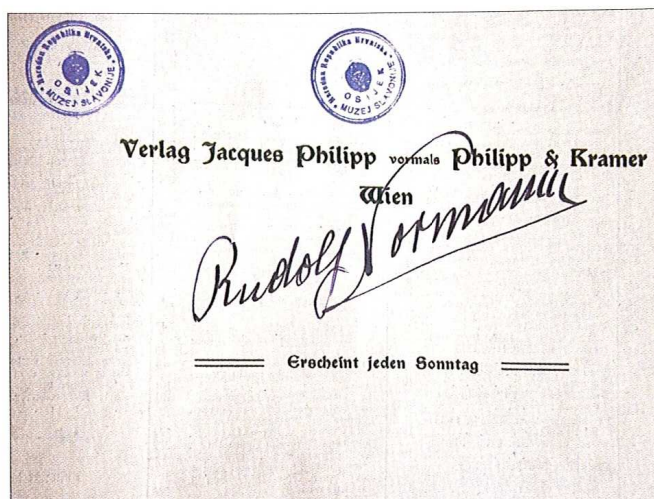
BELETRISTIK A-L – 680 kom.

Alaupović, Tugomir. Probrane pjesne, Zagreb, 1902.; *Almanach des Muses*, francuski autori, klasični autori, prijevodi, Ariosto, *Lodovico. Orlando Furioso, Arezzo, 1756.* – više izdanja; *Arnold, Gjuro. Čeznuća i maštanja, Zagreb, 1907.*; *Augustin; Balzac. Otac Goriot; Bembo, Pietro. ---1546.*; *Belvić, Jelica. Iskrice iz svjetske književnosti, uvod u poeziju, Boccaccio, G. Il Decamerone, Lione, 1555.*; *Stari pisci hrvatski; Camoes, Luys. Los Lusitados, Alcalá, 1580.*; *Car Emin, Viktor. Pusto ognjište; Cervantes; Collection of British Authors, Cooper, sabrana i izabrana djela pojedinih autora, nizovi, Croce, Dante; Nalješković, Nikola; Dumas, Alexandre, Eberhard, Esope, Evetović, Ante (Mirosljub). Sretni i nujni časi, Osijek, 1908.*; Heine, Hektorović, Kumičić, Kurelac, Kuzmanović, Adalbert, De la Fontaine, Leskovar, Janko; *Lisinski: Porin ili oslobodjenje Hrvata ispod franačkog jarma.*

BELETRISTIKA M-Z- 800 kom.

Magasin enigmatique, Magazin der Kunst und Literatur, 1794.; Marulić, *Matica hrvatska – niz, Maupassant, Melvill, Menčetić, Mickievicz; Miletić, Stjepan; Milton; Moor, Thomas; Nemčić, Antun; Novak, Vjenceslav; Talijanske novele; Ohnet, Georges; Palmotić; Petrarca; Pichler, Caroline; Poppe; Puškin; Racine; Sand, George; Schiller, Schopenhauer; Scott, Walter; Sinkiewicz, Henryk; Spindler, Tasso, Terracina Laura Discorso... Venetia, 1573.*; Tomić, Josip Eugen; Tresić-Pavičić; Trnski, Ivan; Turgenjev, Wieland, C. M.; Zola, Emile.

Dijelom sačuvani stručni katalog otkriva širok i raznovrstan interes članova obitelji. Pod naslovom *Varia*, uistinu su i popisana *raznovrsna* izdanja, mahom priručnici, adresari, genealogije koje bismo danas mogli svrstati u sekundarne publikacije. *Militarija* – vojne vještine, povijest ratovanja, prikazi velikih bitaka, priručnici o oružju, časnički kalendari i priručnici. *Politika i pravna znanost* sadrži naslove značajnih zakona i uredbi. Iznimno brojna su izdanja s područja medicine. Riječ je o obiteljskim priručnicima, medicinskim udžbenicima, farmaceutskim i homeopatskim priručnicima, zastupljena su i bibliofilska izdanja iz povijesti medicine. Povijesna znanost te geografija zastupljeni su brojnim i vrlo vrijednim izdanjima, od enciklopedijskih priručnika, heraldičkih popisa, memoara uglednih državnika, udžbenika i izložbenih kataloga. Široka privatna naobrazba predmnijevala je i raznovrsne jezične priručnike, gramatike i upute za učenje jezika, kao i udžbenike iz fizike te matematike. Logika, filozofske rasprave, povijest filozofske misli, osnove filozofije, pitanje morala, kritička povijest filozofije,

Sl. 4 Rukopisni ex libris grofa Rudolfa Normanna

odnos filozofije i religije, metafizika i estetika zastupljeni su u publikacijama tematski svrstanim pod *Filozofiju*. Bogata teološka literatura – povijest religija, tumačenja Svetoga pisma, različita izdanja Biblije – također je zastupljena u nekadašnjoj obiteljskoj knjižnici. Prirodoslovna literatura sadrži botaničke rječnike i leksikone biljaka.

Uz najzastupljenija izdanja lijepe književnosti, posebno treba izdvojiti nizove djela klasičnih autora, no i velik broj u to vrijeme popularnih izdanja. Postojao je interes i za hrvatsku knjigu.

Sadržajno raznolik fond otkriva i bibliofilsku i raritetnu građu, rijetka i čak zabranjena izdanja, iznimne primjerke tzv. *divot izdanja* od početka 16. do početka 20. st., renesansne uveze i barokne ukrase, ex librise – obitelji no i ranijih vlasnika. Najbrojnija su djela na njemačkom jeziku, no velik broj je na francuskom, engleskom, mađarskom te hrvatskom. Zanimljive su i brojne posvete pojedinim članovima obitelji, posebno kada je riječ o poznatim autorima.

Zanimljivo je, stoga, pretpostaviti kako se do knjiga dolazilo. Prema detaljnim financijskim zapisima, pohranjenima u Državnom arhivu u Osijeku u sklopu Arhiva Valpovačkog vlastelinstva, iščitavamo redovita izdvajanja za nabavku knjiga te pretplatu na brojnu periodiku, redovito nabavljaju i brižno uvezanu.¹⁰

Zasigurno najzaslužniji za knjižnicu je Rudolf I. Normann čiji rukopisni ex libris i nalazimo na najvećem broju primjeraka. Zasigurno se upravo on pobrinuo za valjanu dokumentaciju, radenu stručno i pedantno – inventarna knjiga prati kataloški listić te oznaku signature – u gornjem lijevom uglu unutrašnjih prednjih korica.

Za pretpostaviti je da je knjižnica bila znana i širem krugu posjetitelja i poznanika dvorca. Jesu li studenti na bečkim, zagrebačkim i peštanskim fakultetima iz ovih krajeva mogli koristiti blago obiteljske knjižnice? Poznavajući dobrotvorni rad i me-

¹⁰ Sumarni inventar arhivskog fonda: K. Vlastelinski fondovi – HR-DAOS-476, str. 14-49.

Bibliothek des Grafen Rudolf Normann von Ehrenfels in VALPO.		Knjižnica grofa Rudolfa Normanna Ehrenfelskoga " VALPOVU.			
Lauf. Nr. Tekući broj	Des Werkes — Djela		Anzahl Broj		Anmerkung Primjetba
	Autor spisatelj	Titel — naslov	der Bände svezaka	der Hefte svezčića	
1.	Hapsz	Conscripção generalis diversorum Dominiorum Slavoniae, cum quadam chronologica descriptione Arcis Valpoviensis 19/1698.			
	Gabriel	Conscriptiones von ver- schiedenen Solavoni- schen Herrschaften. Notum Virovitica De arce Valpoviensi ejusdem olim Normano, excerpta quaedam histo- rica.	1		

Sl. 5 Inventarni zapis

centstvo članova obitelji, možemo u obiteljskoj knjižnici tražiti i začetke posudbenog djelovanja, širenja knjige – ta nije li Rudolf bio poticatelj nastanka Hrvatske čitaonice u Valpovu.¹¹

Dolaskom u Muzej građa je inventarizirana i katalogizirana prema tadašnjim kataloškim pravilima, smještena prema tzv. *numerusu curensu* koji prati i signatura. Obradu je započela dr. sc. Danica Pinterović, a potom Marija Malbaša i mr. sc. Vesna Burić.¹² Završetak kataloške obrade obavljen je nedavno, a slijedi i računalna obrada te, nadamo se, postavljenje kataloga i na mrežne stranice Muzeja Slavonije. Na taj će način ovaj fond biti podastrt istraživačima i znanstvenicima, različitih usmjerenja i interesa.¹³

¹¹ Poznat je i zabilježen dobrotvorni rad grofa Rudolfa Normanna te njegove supruge Julijane, napose na polju prosvjete i kulture Valpova i Osijeka.

¹² Fond je većim dijelom inventarno popisao u Inventarnim knjigama te kataloški obrađen na rukopisnim i strojnotiskanim katalogima. Dio periodike, nakladničkih nizova i duplikata tiskovina nije obuhvaćen ovom dokumentacijom. Tek je nedavno sačinjen kompletan popis i čeka računalnu inačicu.

¹³ Tijekom 2005. g., sudjelujući u reviziji fonda pri ponovnom otvaranju valpovačkog muzeja, pronađeno je nekoliko desetaka primjeraka

Korisnicima je građa ove knjižnice dostupna kroz abecedni i stručni katalog, ne posuđuje se niti se, prema novim pravilima, odobrava izrada preslika, već samo korištenje digitalnog fotoaparata.

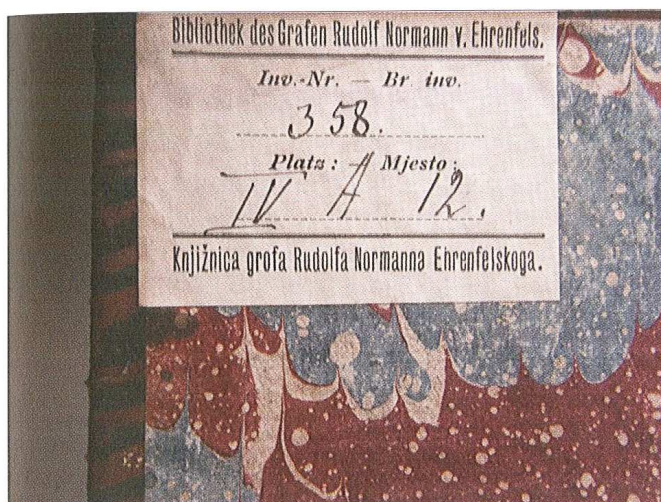
Spomenička knjižnica Prandau-Norman, smještena danas u Muzeju Slavonije, važan je segment naše kulturne baštine koji vrijednošću fonda nadilazi okvire sredine u kojoj je nastajao te nas tako neprijeporno spaja s kulturnom tradicijom Srednje Europe.¹⁴

Glazbena ostavština obitelji Prandau, točnije braće Gustava i Karla, nastavak je spomeničko-baštinske zbirke smještene u Muzeju Slavonije. Na žalost, glazbena je građa još uvijek nedovoljno istražena u našim knjižničnim fondovima te stoga valja potaknuti naše muzikologe na istraživanje ovih dragocjenih riznica.

Prvi puta je ovu građu popisao osječki muzikolog Franjo Kuchač još davne 1876. g., dok je noviji i potpuniji popis onaj prof. dr. sc. Ladislava Šabana i njegova suradnika Zdravka Blažekovića iz 1978./79.

knjižne građe iz knjižnice grofa Normanna te skupina od nekoliko stotina knjiga, za koje se kasnije utvrdilo da su pripadali grofici Julijani Normann.

¹⁴ Držimo da će kompletna analiza fonda koja slijedi ukazati na veličinu i značaj ove knjižnice, ne samo u našim okvirima već i daleko šire.

Sl. 6 Oznaka signature knjige

Glazbena ostavština raspoređena je prema autorima popisa u pet serija:

SERIJA M-1 (1-206) – sadrži svjetovne skladbe 19. st. pretežno u obradi Karla Prandaua – tvrdo ukoričeni i izvrsno očuvani svesci s vrlo lijepim uvezima. Većinu muzikalija čine rukopisi, a manji je dio tiskan, no i rukopisi i tikane muzikalije uvezani su u veće cjeline. Svaki svezak na hrptu ima oznaku instrumenta i redni broj. Naljepnice su dvojezične, njemačke i hrvatske, ispod naslova biblioteke upisan je inventarni broj, oznaka mjesta, signatura, te broj pojedinog sveska. Valja istaknuti i originalne Karlove skladbe.

SERIJA M-2 (1-122) – sadrži crkvene skladbe iz posjeda Gustava Prandaua – rukopisne i tiskane crkvene skladbe koje su se izvodile u kapeli valpovačkog dvorca, a bile su i vrlo često direktno naručene i pisane za obitelj Prandau.

SERIJA M-3 (1-109) – sadrži starije slojeve muzikalija iz Valpova koji su tijekom rada naknadno otkriveni – pretežno nabavljani u Beču od kraja 18. i početka 19. st., a prevladavaju djela vokalne glazbe.

SERIJA M-4 (1-144) – sadrži tiskana djela kraja 18. i početka 19. st., nemaju staru signaturu.

SERIJA M-5 (1-19) – kazališna zbirka igrokaza iz prvih desetljeća 19. st., popularni igrokazi austrijskih autora te prerađeni na njemački jezik, pohranjeni u 30-ak arhivskih kutija.

Glazbena ostavština obitelji Prandau dio je glazbene zbirke Muzeja Slavonije, a obimom i vrijednošću svoga fonda zasigurno predstavlja iznimnu građu, koja priziva i poziva znan-

stvenike na iščitavanje i vrednovanje, a nas čini iznimno ponosnima – ovakovom baštinom oplemenjenima.¹⁵

Stoga će daljnje istraživanje i prikaz ove teme biti značajan doprinos u području hrvatske i srednjoeuropske kulturne i socijalne povijesti, jer će knjižnicu obitelji Prandau-Normann, jednu od najvećih spomeničkih knjižnica u Hrvatskoj, približiti i široj javnosti, što ona, bez dvojbe, zaslužuje.

Valjalo bi predložiti i nove oblike komunikacije ove vrijedne muzejsko-knjižne cjeline s korisnicima – od njezina prezentiranja na web-stranicama Muzeja (online katalog obogaćen osnovnim kontekstualnim informacijama) do koncepcije muzejske izložbe u matičnom muzeju, u čijem bi se središtu našla spomenuta knjižna zbirka.

LITERATURA

BOŽIĆ-BUŽANČIĆ, B., 1971., Obiteljsko arhivi – sređivanje i naučna obrada, Arhivski vjesnik 14, Zagreb

ČURŽIK, V., 1994., Valpovština kroz stoljeća, Valpovo : Narodno sveučilište *Ivan Meštrović*

ČURŽIK, V., 1995., Valpovačka župa, Valpovo : Matica hrvatska, Ogranak Valpovo

GAČINA, S., 1993., Ostavština Prandau-Normann u Povijesnom odjelu Muzeja Slavonije u Osijeku : pismeni rad za polaganje stručnog ispita za zvanje kustosa, Zagreb : Muzejski dokumentacijski centar

KARAMAN, I., 1959., Sređivanje Arhiva valpovačkog vlastelinstva, Arhivski vjesnik 2, Zagreb

KARAMAN, I., 1962., Valpovačko vlastelinstvo : ekonomsko-historijska analiza, Zagreb : Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti

KUHAČ, F., 1876., Valpovo i njegovi gospodari // *Vienac* 3(1876), 6-12

MAŽURAN, I., 2004., Valpovo : sedam stoljeća znakovite prošlosti, Valpovo : Poglavarstvo grada Valpova ; Matica hrvatska, Ogranak Valpovo

OBAD-ŠČITAROCI, M., 1998., Dvorci i perivoji u Slavoniji, Zagreb : Ščitaroci d.o.o.

PAUŠAK, M., 2009., Ostavština plemićke obitelji Prandau-Normann : katalog izložbe, Valpovo : Ustanova za kulturne djelatnosti *Ante Evetović Miroljub*

PERČI, LJ., 2006., Prilog poznavanju glazbenog života u Valpovu od 1790. do 1825. godine u svjetlu arhivskog fonda obitelji Prandau i Normann, Anali Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku 22, Zagreb – Osijek

PERČI, LJ., 2008., Valpovačko vlastelinstvo na početku uprave baruna P. A. Hillepranda, Anali Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku 24, Zagreb – Osijek

¹⁵ Šaban; Blažeković, 1980.

- RADOVANLIJA-MILEUSNIĆ, S., 1998., Muzejske knjižnice, *Informatica museologica* 29 (1-2), Zagreb
- SAMARŽIJA, Z., 2000., Vrela i literatura o Valpovštini, Valpovački godišnjak 5, Valpovo
- STANIĆ, D., 2003., Zaboravljeni valpovački barun Karlo Prandau (1792.-1856.), Valpovački godišnjak 8, Valpovo
- STIPČEVIĆ, A., 2008., Socijalna povijest knjige u Hrvatskoj, sv. 2, Zagreb : Školska knjiga
- ŠABAN, L.; BLAŽEKOVIĆ, Z., 1980., Izvještaj o dugogodišnjem sređivanju triju glazbenih zbirki u Osijeku i o pregledu glazbenih rukopisa u franjevačkim samostanima u Slavoniji i Srijemu, *Arti musices* 11 (1), Zagreb
- VINAJ, M., 2006., Tiskopisi 16. stoljeća iz riznice Muzeja Slavonije u Osijeku, Osijek : Muzej Slavonije
- VINAJ, M., 2010., Knjižnica Julijane Normann – ogled o ženskoj knjižnoj zbirci, Osječki zbornik 29/2009, Osijek
- VINAJ, M., 2010., Stara knjiga između knjižnične teorije i muzejske prakse // Knjižnice: kamo i kako dalje? : knjižnice i očuvanje kulturne baštine, knjižnice bez granica : digitalni repozitoriji, knjižnični softveri : zborni radova s 11. dana specijalnih i visokoškolskih knjižnica, Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo
- VUJIĆ, Ž., 2000., Baštinski svijet Nikole Zrinskog u Čakovcu // Zrinski i Europa, Zagreb : Društvo mađarskih znanstvenika i umjetnika u Hrvatskoj
- VUJIĆ, Ž., 2007., Izvori muzeja u Hrvatskoj, Zagreb : Kontra Art Magazin